

2025

POLITICAL SCIENCE

Paper : POL0400304

(Political Processes in India)

Full Marks : 60

Time : 2½ hours

*The figures in the margin indicate full marks
for the questions*

1. Choose the correct option of the following :

1×8=8

তলত দিয়াবোৰৰ শুল্ক উত্তৰটো বাছি উলিওৱা :

(a) On which date was the Indian Election
Commission established?

কোন তাৰিখে ভাৰতবৰ্ষৰ নিৰ্বাচন আয়োগ গঠন কৰা
হৈছিল ?

(i) 15th August, 1947

১৫ আগষ্ট, ১৯৪৭

(ii) 26th November, 1949

২৬ নৱেম্বৰ, ১৯৪৯

(2)

(iii) 25th January, 1950

২৫ জানুয়ারী, ১৯৫০

(iv) 26th January, 1950

২৬ জানুয়ারী, ১৯৫০

(b) Under the Representation of the People Act, which of the following categories does not enjoy reservation of seats?

জনপ্রতিনিধিত্ব আইনের অধীনত তলব কোনটো সম্পদায়ে সংরক্ষণ সুবিধা লাভ নকরে ?

(i) Scheduled Caste

অনুসূচিত জাতি

(ii) Scheduled Tribe

অনুসূচিত জনজাতি

(iii) Bhutia-Lepcha

ভূটিয়া-লেপচা

(iv) OBCs

অন্যান্য পিছপো সম্পদায়

(c) Who founded the Bahujan Samaj Party?

বহুজন সমাজ পার্টির প্রতিষ্ঠাপক কোন ?

(i) B. R. Ambedkar

বি. আর. আম্বেদকার

A25/820

(Continued)

(3)

(ii) Kanshi Ram

কঁশি রাম

(iii) Mayawati

মায়াবতী

(iv) Jyotiba Phule

জ্যোতিবা ফুলে

(d) Who was the Chairperson of the National Planning Committee (NPC) of 1938?

১৯৩৮ চনত গঠিত নেশনেল প্লেনিং কমিটির অধ্যক্ষ কোন আছিল ?

(i) Jawaharlal Nehru

জবাহুল নেহুর

(ii) Mahatma Gandhi

মহাত্মা গান্ধী

(iii) Subhas Chandra Bose

সুভাষ চন্দ্র বসু

(iv) Lal Bahadur Shastri

লাল বাহাদুর শাস্ত্রী

A25/820

(Turn Over)

(4)

(e) In which year was the Armed Forces (Special Powers) Act enacted?

সশস্ত্র বাহিনী (বিশেষ অধিকার) আইন কোন চনত প্রথমে কৰা হৈলো?

(i) 1942

১৯৪২

(ii) 1947

১৯৪৭

(iii) 1950

১৯৫০

(iv) 1958

১৯৫৮

(f) Which of the following is not a feature of the Proportional Representation system?

তলত উল্লেখ কৰা কোনটো সমানুপাতিক প্রতিনিধিত্বমূলক ব্যবস্থাৰ বৈশিষ্ট্য নহয়?

(i) Seats are allocated in proportion to the votes secured by each party

দলবিলাকে লাভ কৰা ভোটৰ অনুপাতে আসন আৰ্থিত হয়

(ii) It ensures the representation of minority groups

এই ব্যবস্থাই সংখ্যালঘু সম্প্রদায়সমূহৰ প্রতিনিধিত্ব নিশ্চিত কৰে

A25/820

(Continued)

(5)

(iii) It usually leads to coalition governments

সাধাৰণতে এই ব্যবস্থাই সমিলিত চৰকাৰৰ ফালে ঠেলি দিয়ে আসে।

(iv) It leads to a stable government

এই ব্যবস্থাই সুষ্ঠিৰ চৰকাৰৰ প্রতিষ্ঠা কৰে

(g) Under whose Prime Ministership were the Mandal Commission recommendations implemented in India?

তলত উল্লেখ কৰা কোনগবাকী প্ৰধানমন্ত্ৰীৰ কালত ভাৰতবৰ্ষত মণ্ডল আয়োগৰ পৰামৰ্শবলীৰ বলৱৎ কৰা হৈছিল?

(i) Indira Gandhi

ইন্দিৰা গান্ধী

(ii) Rajiv Gandhi

বাজীৰ গান্ধী

(iii) V. P. Singh

ভি. পি. সিং

(iv) Atal Bihari Vajpayee

অটল বিহুৰী বাজপেয়ী

(Turn Over)

A25/820

(6)

(h) Who coined the term 'Congress System' to describe the nature of Indian politics after Independence?

স্বাধীনতাৰ পাছৰ ভাৰতীয় ৰাজনীতিক বুজাৰ বাবে
কোনে 'কংগ্ৰেছ ব্যৰহা' অভিধাটো প্ৰয়োগ কৰিছিল ?

(i) Ram Manohar Lohia

বাম মনোহৰ লোহিয়া

(ii) Rajni Kothari

বজনী কুঠৰী

(iii) Granville Austin

গ্ৰেনভিল অষ্টিন

(iv) Christophe Jaffrelot

ক্ৰিষ্টোফ জেফ্ৰেল

2. Answer the following questions (any six) :

তলৰ যি কোনো ছয়টা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা :

2×6=12

(a) Mention two differences between the First-past-the-post and Proportional Representation system.

সংখ্যাধিক ভোটেৰে নিৰ্বাচিত জনপ্ৰতিনিধিত্ব ব্যৰহা আৰু
সমানুপাতিক জনপ্ৰতিনিধিত্ব ব্যৰহাৰ মাজৰ দুটা পাৰ্থক্য
উল্লেখ কৰা।

A25/820

(Continued)

(7)

(b) Mention two criteria to be recognized as a national party.

বাস্তীয় দল হিচাপে স্থীকৃতি পাৰলৈ প্ৰয়োজন হোৱা দুটা
চৰ্ত উল্লেখ কৰা।

(c) Mention two adverse impacts of 'development'.

'উন্নয়ন'ৰ দুটা নেতৃত্বাচক পৰিণতি উল্লেখ কৰা।

(d) How is an election commissioner appointed?

কেনেকৈ নিৰ্বাচন আয়োগৰ এগৰাকী সদস্যক নিযুক্তি দিয়া
হয় ?

(e) Mention two negative dimensions of the multi-party system in India.

ভাৰতবৰ্ষৰ বহুনীয় ব্যৰহাৰ দুটা নেতৃত্বাচক দিশ উল্লেখ
কৰা।

(f) "Despite their criminal records, parties favour candidates with criminal backgrounds while distributing tickets." What can be the reason behind this?

"অপৰাধ কৰাৰ প্ৰমাণ থকাৰ পাছতো টিকট বিতৰণৰ
সময়ত বাজনৈতিক দলবিলাকে অপৰাধৰ অভিযোগ থকা
লোককেই টিকট দিয়ে।" ইয়াৰ অন্তৰালত কি কাৰণ
থাকিব পাৰে ?

A25/820

(Turn Over)

(8)

(g) Mention two preventive detention laws enacted in India.
ভারত চৰকাৰে প্ৰণয়ন কৰা প্ৰতিৰোধমূলক আটক সম্পৰ্কীয় দুটা আইনৰ নাম লিখা।

(h) Give two examples of the coercive nature of the Indian State.
ভাৰত বাটৰ দমনমূলক চৰিত্ৰ দুটা উদাহৰণ দাখি ধৰা।

(i) What are the perks of getting recognized as a National or a State Party in India during elections time?
ৰাষ্ট্ৰীয় বা বাজিক দল হিচাপে স্বীকৃতি পাৰলৈ বাজনৈতিক দলে নিৰ্বাচনৰ সময়ত কি সুবিধা লাভ কৰে?

(j) What are two potential implications of the Indian Government's recent decision to conduct a caste census?
ভাৰত চৰকাৰে শেহতীয়াকৈ প্ৰহণ কৰা জাতি গণনাৰ দুটা সম্ভাৱ্য ফলাফল কি হ'ব পাৰে?

3. Answer the following questions (any four) :

তলৰ যি কোনো চাৰিটা প্ৰশ্নৰ উত্তৰ লিখা : $5 \times 4 = 20$

(a) What do you mean by the Congress system? What was the role of opposition during the Congress system?
কংগ্ৰেছ ব্যৱহাৰ বুলিলৈ কি বুজায়? কংগ্ৰেছ ব্যৱহাৰ সময়ত বিবেধীৰ ভূমিকা কেনে আছিল?

A25/820

(Continued)

(9)

(b) Define politicization of caste. Why does caste still play a major role in Indian politics?

জাতিৰ বাজনীতিকৰণৰ সংজ্ঞা দিয়া। ভাৰতীয় বাজনীতিত জাতিয়ে এতিয়াও কিয় শুক্ৰপূৰ্ণ ভূমিকা পালন কৰে?

(c) What is a developmental State? Is India a developmental State?

উন্নয়নকাৰী বাটৰ বুলিলৈ কি বুজায়? ভাৰতৰ এখন উন্নয়নকাৰী বাটৰ হয় নে?

(d) Explain the features of the Third Electoral System. How did it change the course of Indian politics?

তৃতীয় নিৰ্বাচনী ব্যৱহাৰ বৈশিষ্ট্য উল্লেখ কৰা। ই কেনেকৈ ভাৰতীয় বাজনীতিৰ গতি-প্ৰকৃতি সলনি কৰি দিলৈ?

(e) What do you mean by affirmative action? Do you think affirmative action policies have succeeded in upholding social justice in India?

ইতিবাচক কৰ্মসূচী বুলিলৈ কি বুজায়? ইতিবাচক কৰ্মসূচীয়ে ভাৰতৰ্ষত সামাজিক ন্যায় সুনিশ্চিত কৰিব পাৰিছে নে?

(Turn Over)

A25/820

(10)

(f) Elucidate the reasons for low women representation in the Parliament and the State Legislatures in India. Do you think reservation for women in Legislatures is an enabling step?

ভাৰতীয় সংসদ আৰু বিধানসভাসমূহত মহিলাৰ কমসংখ্যক জনপ্রতিনিধিত্ব কাৰণসমূহ ব্যাখ্যা কৰা। বিধানসভা/লোকসভাত মহিলাৰ বাবে আসন সংৰক্ষণ এই ক্ষেত্ৰৰ ইতিবাচক পদক্ষেপ হয় নে?

(g) Mention the key provisions related to qualification and disqualification of Members of the Parliament (MPs) as mentioned in the Representation of the People Act, 1951.

জনপ্রতিনিধিত্ব আইন ১৯৫১ৰ অধীনত সাংসদ পদত অধিষ্ঠিত হোৱাৰ আৰু তাৰ বাবে অযোগ্য বুলি বিবেচিত হোৱাৰ মূল ব্যৱস্থাৱলী উল্লেখ কৰা।

(h) Analyze the role of religion in Indian politics with appropriate examples.

উপ্যুক্ত উদাহৰণৰ সৈতে ভাৰতীয় বাজনীতিত ধৰ্মৰ ভূমিকা সম্পর্কে আলোচনা কৰা।

(11)

4. Answer the following questions (any two) :

$10 \times 2 = 20$

তলৰ প্ৰশ্নসমূহ যি কোনো দুটাৰ উত্তৰ লিখা :

(a) What factors have made the elections very costly in India? What reforms have been initiated to curb such expenses?
কিবোৰ কাৰকে ভাৰতবৰ্ষৰ নিৰ্বাচন অতি ব্যয়বহুল কৰি তুলিছে? এই ব্যয়বহুলতাৰ বোধ কৰিবৰ বাবে কি ধৰণৰ সংস্কাৰ সূচনা কৰা হৈছে?

(b) Discuss the evolution of the party system in India. How do you define the current party system in the country?
ভাৰতবৰ্ষত দলীয় ব্যৱস্থাৰ বিৰুদ্ধনৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা। বৰ্তমান সময়ৰ দেশৰ দলীয় ব্যৱস্থাক তুমি কিদিবে অভিহিত কৰিব, খোজা?

(c) What were the factors that led to the growth of secessionist movements in North-East India? Elaborate with reference to United Liberation Front of Assam.
কিবোৰ কাৰকৰ বাবে উত্তৰ-প্ৰাৰ্থনা ভাৰতত বিহিন্তাবাদী আন্দোলন গা কৰি উঠিছিল? সংযুক্ত মুক্তিবাহিনী, অসমৰ উদাহৰণ দি বহলাই লিখা।

(d) How did the implementation of Mandal Commission Report influence caste-based politics in India? Elaborate with examples.

মণ্ডল আয়োগৰ প্রতিবেদন বলৱৎ কৰাটোৱে কেনেকৈ ভাৰতবৰ্ষত জাতি-ভিত্তিক ৰাজনীতিক প্ৰভাৱান্বিত কৰিছিল ? উদাহৰণৰ সৈতে আলোচনা কৰা ।

(e) Is India still a welfare State? Elaborate your answer with appropriate examples.

ভাৰতবৰ্ষ এতিয়াও এখন কল্যাণকাৰী ৰাষ্ট্ৰ হয় নে ?
উপযুক্ত উদাহৰণ দাঙি ধৰি ব্যাখ্যা কৰা ।

★ ★ ★